

Hensyn hertil kan man under ingen Omstændig-
 heber sige, at Staten bør være indifferent. Der-
 næst er der et andet Synspunkt, hvorfra dette
 Lovudkast væsentligt kan ses, og hvorfra der for-
 dres en Medvirkning af Staten; som man under
 ingen Omstændigheder kan finde forstættelig. Det
 er dette, at man ved at give disse præcise, nei-
 agtige, overfor begge Parter ligelig og omhygge-
 lig afseiede Bestemmelser, i det Hele giver en
 større Opfordring til at være opmærksom paa de
 Forhold, hvorunder de, der beskæftige sig med
 Handel, Haandværk og Industri, befinde sig, og
 derved ogsaa bidrager til at fremme Handel,
 Haandværk og Industri. Den Mangel paa Eige-
 gyldighed for Næringsvirksomheden, som fører til,
 at man overhovedet fremmer Udviklingen, er ikke
 i Strid med Loven af 1857. Var den det, saa
 vilde Rigsdagen ved sine Forhandlinger hver Dag
 forbyrde sig mod Princippet; thi jeg antager, at
 ni Tiendedele af de Lovforslag, vi her behandle,
 gaa ud paa at fremme Landets økonomiske Ud-
 vikling. Endelig er der et andet Synspunkt,
 hvorfra jeg betragter dette Lovforslag som et me-
 get vigtigt Lovforslag, et Synspunkt, som jeg
 ganske vist lægger en overveiende Vægt paa, nem-
 lig, at det bryder med Statens Indifferentisme
 paa det økonomiske Omraade, at det hjælper de
 Svage i Konkurrencen; thi lige saa vist, som jeg anser
 det for rigtigt, at den økonomiske Ordning er grund-
 lagt paa Konkurrence, lige saa vist mener jeg, at dette
 aldeles ikke udelukker, at man særlig kan understøtte
 de Svage i Konkurrencen og da først understøtte
 dem ved at sætte dem istand til at kunne optage
 Konkurrencen. Dette gjælder navnlig her, hvor
 der er Tale om disse unge Mennesker, at man
 bør understøtte dem ved at søge at lægge For-
 holdet saaledes tilrette, at de kunne skaffe sig en
 Oplæring, som sætter dem istand til at kunne ud-
 holde Konkurrencen. Det er et enkelt Led i den
 Række af Foranstaltninger, som findes nævnte i
 den Forestilling, der blev nedlagt, da Arbejder-
 kommissionen blev nedsat, i hvilken ministerielle
 Forestillinger jeg finder et Program udtalt, som
 man, langsomt eller hurtigt, men ubetinget nød-
 vendig maa følge. Man vil ikke kunne sige, at
 den økonomiske Lovgivning er fuldstændig, før
 man har truffet en Række af Foranstaltninger,
 der paa en bedre, fyldigere og mere nuanceret
 Maade giver det, som nu for Størstedelen kun
 opfyldes ved Fattiglovgivningen. De, der nu
 mene, at den Grundtanke, hvorpaa den nævnte
 Forestilling og Arbejderkommissionens hele Ar-
 bejde hviler, og som ogsaa gaar igjennem den
 hele Bevægelse, der finder Sted overalt udenfor
 os, er en rigtig Tanke, nemlig at den økonomiske
 Lovgivning bør fuldstændiggjøres, hvilket ikke be-
 høver at komme i Strid med den Tanke om Op-
 hævelse af Tvang, hvorpaa Loven af 29de De-
 cember 1857 hviler, de maa ogsaa erkende, at
 dette Lovforslag giver et Bidrag dertil, og et i

en vis Forstand ustyldigt Bidrag, et Bidrag, som
 det er let at give, fordi det ikke kræver, hvad
 saa mange andre Foranstaltninger ville kræve,
 Offre fra Statskassen. Det er ganske vist ikke
 Meget, hvad Lovgivningen kan gjøre paa dette
 Omraade. Den kan stille Forholdet saaledes
 skarpt frem og saa omhyggelig varetage Retts-
 forholdet til begge Sider, at man kan frembringe
 en Del af Betingelserne for, at Forholdet hyppig
 vil blive indgaaet, at ikke Mesteren, og paa den
 anden Side heller ikke Lærlingen affrætkes der-
 fra, idet det maa siges at være et i det Hele
 humant ordnet Forhold, hvori de indtræde, og
 hvori Lærlingen kan opnaa det, som er en Betin-
 gelse for — og det en Betingelse, som ikke kan
 opnaas paa andre Maader, netop fordi han er
 uden Midler — en Betingelse for, at han kan
 finde sit Udkomme ved Erhvervet. Det kan Lov-
 givningen gjøre. Jeg tror, at det vilde være
 lidet heldigt, hvis den bestræbte sig for at gjøre
 Mere paa dette Omraade. Derfor skal og maa
 Loven, hvis den overhovedet skal gjøre Nytte,
 fuldstændiggjøres ad den private Virksomheds Wei,
 og i denne Henseende betragter jeg Loven som en
 Støtte for de frivillige Foreninger, der allerede
 have dannet sig, og som ere omtalte her i Salen.
 Jeg vilde have ønsket, at Loven, som det er ud-
 talt i den fra Foreningen til Lærlingens Udbannelse
 fremkomne Henvendelse til Rigsdagen, kunde være
 et Midde, hvorved man indenfor visse Grændser,
 Kauteler og Garantier satte disse frivillige Fore-
 ningers ialtsald for deres Medlemmers Vedkom-
 mende istedetfor Dyrighederne med Hensyn til for-
 skjellige Bestemmelser i Lovudkastet. Jeg tror, at
 man derved vilde gavne og støtte disse Foreninger,
 uden at man paa nogen Maade bandt det Offent-
 lige. Jeg kan ikke negte, at det ogsaa for mig
 vilde have været tilfredsstillende, om Loven kunde
 stille sig det Formaal at omfatte Organisationen
 af Arbejderretter. Thi trods at jeg erkender, at
 Alt, hvad den høitærede Minister bemærkede om
 dette Punkt, er meget rigtigt, saa er det dog vist,
 at det kan blive særdeles vanskeligt for en Jurist
 at afgjøre en Række af disse Spørgsmaal, selv
 om han søger sagkyndigt Stjøn, og fremfor Alt
 Erstatningsspørgsmaalet. Erstatningsspørgsmaalet,
 hvorpaa en Række Bestemmelser, navnlig den vige-
 tige Bestemmelse i § 17, beror, kan for ham
 falde overordentlig vanskeligt, selv med et sagkyndigt
 Stjøn ved Siden. Men jeg kan naturligvis
 ogsaa fuldstændig give den høitærede Minister Ret
 i, at det er muligt, at man derved vil komme til
 at drage for Meget ind under Udcastet, og da jeg
 jo har set af den Forestilling, som jeg et Par
 Gange har berørt — hvilken jeg betragter som et
 i det Hele taget særdeles betydningsfuldt Program
 for den økonomiske Lovgivning — at Tanken om
 en Arbejderret overhovedet ikke ligger udenfor det,
 som den høitærede Minister mener at maatte komme
 til, skjøndt det ikke staar i Forbindelse med denne